

ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДИСКУРСИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА

Черчата Л. М.

ВСТУП

Оптимізація навчального процесу, його змісту, форми, структури є однією із актуальних проблем у царині вищої освіти ХХІ ст. Що більше методичних рішень запропоновано членами наукової спільноти, то більш ефективним постає результат у досягненні поставленої мети. Вирішення цього завдання потребує розроблення індивідуального підходу до навчання іноземних мов студентів на засадах індивідуалізації та диференціації, що передбачає не тільки уважне ставлення до особистості, а й орієнтацію на формування самостійного критичного мислення, на свідоме самовдосконалення, надання кожному студенту можливості вибору та побудови власної траєкторії навчання.

1. Актуальність теми та формулювання проблеми

За останні роки специфіка вивчення іноземних мов студентами закладів вищої освіти (ЗВО) вийшла далеко за межі простого розуміння та здатності вільно послуговуватися ними на рівні із носіями мови. З точки зору педагогіки та філології, більш важливою є багатоаспектна реалізація евристичної функції, яка віддзеркалюється також в усвідомленні менталітету іншого народу, культури та традицій, особливостей соціально-політичного устрою, спроможності легко знаходити спільну мову, що в комплексі передбачає розвиток дискурсивної компетентності студентів.

На сьогоднішній день з упевненістю можемо говорити про наявність значної за обсягом наукової бази, що уможливує вивчення проблеми формування дискурсивної компетентності студентів як спеціалізованого, так і нелінгвістичного закладу вищої освіти (ЗВО). Цінними, на нашу думку, є напрацювання багатьох вітчизняних науковців, а саме: Н. Духаніної, О. Ізмайлової, В. Каліш, Н. Мушировської та інших. До прикладу, Н. Мушировська детально вивчає загальні та комунікативні мовленнєві компетенції, принципи та шляхи їх формування у процесі вивчення мови; аналізує явище ситуативності у спілкуванні та конкретизує систему прийомів, котрі сприяють поліпшенню рівня володіння

іноземною мовою¹. Духаніна Н. досліджує проблематику, пов'язану із змістом академічного письма, принципами та засобами реалізації когнітивно-дискурсивного підходу². Аналогічна смислова лінія транслюється і в результатах досліджень Ізмайлової О.³ та Каліш В.⁴.

Тож за мету пропонованої наукової розвідки вбачаємо ідентифікацію засобів академічного письма та напрямків їх залучення задля формування дискурсивної компетентності студентів ЗВО. Методологію роботи визначає специфіка предмету дослідження та поставлених задач. Із переліку загальних методів дослідження було взято за основу метод індукції та дедукції, аналізу і синтезу, узагальнення та описовий. Із числа власне лінгвістичних, застосовувались методи аналізу дефініцій (етимологічний аналіз), компонентного аналізу лексичних значень і метод вибірки.

2. Аналіз стану дослідження проблеми та визначення способів її вирішення

Науково-педагогічна практика останніх років свідчить про посилення ролі і значення розвитку комунікативної компетентності під час вивчення іноземної мови. Іншими словами, не достатньо лише знати мову і розуміти зміст висловленого опонентом, але важливо навчитися правильно та влучно застосовувати свої знання у різних комунікативних ситуаціях. Таким чином, виникає потреба у розвитку «дискурсивної компетентності», під якою прийнято розуміти індивідуальну здатність підбору лінгвістичних засобів з огляду на тип висловлювання, а також навички побудови цілісних, взаємопов'язаних (за принципами логіки) висловлювань, виходячи із різних функціональних стилів в межах усного та письмового мовлення⁵. В Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти дискурсивні вміння репрезентують як уміння

¹ Мушировська Н. В. Ситуативність як засіб формування соціолінгвістичного та соціокультурного складника комунікативної компетенції фахівця. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Вип 57. 2015. С. 199–206.

² Духаніна Н. М. Академічне письмо: проблеми, процеси, підходи. *Міжнародні Чепанівські психолого-педагогічні читання*. 2018. С. 328–336.

³ Ізмайлова О. А. Теоретичні основи методики навчання іншомовного спілкування, спрямованої на формування дискурсивної компетенції студентів мовних спеціальностей. *Науковий вісник Південно-українського нац. пед. ун-ту ім. К. Д. Ушинського* : зб. наук. пр. Одеса, 2013. Вип. № 5–6. С. 107–111.

⁴ Каліш В. А. Когнітивно-дискурсивний підхід у лінгвометодіці вищої школи. Психолого-педагогічні науки. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. № 4. 2018. С. 20–25.

⁵ Прокоп І. А., Бобак М. І., Бобак Г. Р. Педагогічні умови формування дискурсивної компетенції майбутніх медичних працівників. *Освітній процес: погляд із середини* : VI Міжнародна науково-практична конференція. URL: http://www.confcontact.com/2013-obrazovatelnij-process/6_prokop.htm (дата звернення: 15.03.2023)

контролювати логічне складання речень з точки зору: теми/реми; відомого/невідомого; природної зв'язності; причини, наслідку; здатності будувати і керувати мовленням у плані тематичної організації, логічної організації, стилю та реєстру⁶.

Своєю чергою, окремі вчені притримуються більш вузького трактування, обмежуючись розумінням дискурсивної компетентності як частини комунікативних вмій, які пов'язані із реалізацією мовленнєвих функцій та зводяться до вибору і спроможності використання адекватних мовних і мовленнєвих зразків⁷. Ми є прибічниками широкого підходу до розуміння вказаного концепту, тому обстоюємо думку щодо доцільності його ототожнення із навичками володіння соціокультурним реєстром, який можна схарактеризувати як сукупність типових або мовленнєвих специфічних формул, комунікативних моделей або структур, апробованих спеціально і таких, що концентрують у собі мовленнєвий досвід учасників комунікації^{8, 9, 10}. Власне, в наведеному вище визначенні автори пропонують не лише зосередити увагу на отриманих знаннях, але й інтенсифікують роль бекграунду як важливої суб'єктивної складової, що виконує допоміжну роль в комунікативних ситуаціях.

Дискурсивна компетентність, на рівні із стратегічною, соціолінгвістичною, соціокультурною, мовленнєвою є частиною інтегративного утворення – комунікативної компетентності, так званим результатом сформованості, синтезом знань і особистісних якостей. При цьому, друга складова уособлює в собі низку екстралінгвістичних факторів: культуру мовця, дотримання норм етикету спілкування, членороздільність та упорядкованість, вибір належної інтенції, міміка, жестикуляція, правильні і логічні наголоси, оптимальний темп розмови, володіння та оперування голосом тощо¹¹. Всі ці та інші ситуативні аспекти неабияк

⁶ Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / науков. ред. укр. вид., доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2003. с. 120.

⁷ Волкова Л. В. Особливості реалізації комунікативного підходу в процесі вивчення іноземної мови. *Педагогічні науки: реалії та перспективи. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Вип. 72. Т. 1. 2019. с. 98.

⁸ Дмитренко О. В. Формування комунікативних компетенцій при використанні педагогічних технологій на заняттях із іноземної мови. *Молодий вчений*. 2019. № 5.1. С. 92.

⁹ Осова О. О. Інноваційні технології формування дискурсивної компетенції майбутніх учителів-філологів. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 14. Т. 2. С. 93.

¹⁰ Костенко В. Г. Дискурсивна основа навчання іноземних мов та її роль у формуванні комунікативної компетенції. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. *Міжпредметні зв'язки. Досвід. Пошуки*. 2008. № 14. С. 121.

¹¹ Боднар С. В. Проблема формування іншомовної дискурсивної компетентності майбутніх економістів. *Вісник Дніпропетровського університету ім. Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2016. № 1 (11). С. 159–160.

важливі для подальшого формування стратегій іншомовного спілкування – цілісного комплексу мовної та немовної поведінки в межах визначеного комунікативного акту, в сукупності спрямованих на реалізацію попередньо встановлених намірів та досягнення мети. Саме тому, в ході навчання англійської мови викладач має сформулювати у студентів навичку рефлексорної оцінки стратегії комуніканта, що включає:

- оцінку та аналіз іншомовної комунікативної ситуації (співрозмовник, місце, час, обстановка, ціль контакту і т. і.);
- визначення меж та напрямків впливу на співрозмовника, що кореспондуються із інтересами обох сторін;
- самостійне визначення програми побудови мовної та немовної поведінки, орієнтованої на досягнення комунікативної мети, враховуючи статус реципієнта та супутніх ситуаційних обставин;
- формування серії мовних і немовних дій та намірів, що сприятимуть створенню сприятливої атмосфери між сторонами (зміна загальної лінії поведінки або її збереження; відмова від першочергової мети спілкування або її корегування на засадах консенсусу)¹².

Враховуючи той факт, що дискурсивні навички та вміння – це більшою мірою результат практичної діяльності, то в ході роботи викладача із студентами має сенс орієнтуватися також на підбір тем, що безпосередньо підпорядковуються профільним дисциплінам студентів. Саме тому, відбір матеріалу для заняття із студентами має включати низку критеріїв: пізнавальна цінність та інформативність; актуальність (якщо мова не йде про питання історичного характеру, то слід підбирати щонайбільш нові джерела та ресурси); наявність типових лінгвістичних маркерів; відповідність тематиці професійного спілкування; соціально-культурна спрямованість матеріалу та його автентичність. Застосування такого підходу важливе на кожному із етапів: лінгво-педагогічному (студенти пізнають специфіку англійського галузевого дискурсу, відбувається розвиток лінгвістичних умінь, подолання бар'єру відносно комунікативної взаємодії, збільшення лексичного запасу), тренувально-комунікативному (формування рецептивно-репродуктивних комунікативних умінь) і професійно-дискурсивному (вдосконалення набутих студентом професійно-дискурсивних умінь у визначеній галузі)¹³.

¹² Ізмайлова О. А. Теоретичні основи методики навчання іншомовного спілкування, спрямованої на формування дискурсивної компетенції студентів мовних спеціальностей. *Науковий вісник Південно-українського нац. пед. ун-ту ім. К. Д. Ушинського* : зб. наук. пр. Одеса, 2013. Вип. № 5–6. С. 111.

¹³ Боднар С. В. Проблема формування іншомовної дискурсивної компетентності майбутніх економістів. *Вісник Дніпропетровського університету ім. Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2016. № 1 (11). С. 161.

На думку багатьох вітчизняних педагогів необхідно зважати на результативність комунікативних практик під час роботи зі студентами ЗВО. Прикметно, що почасти акцент роблять на ігрових та інтерактивних формах взаємодії. Так, О. Осова наголошує, що з-поміж відомих ефективних технік взаємодії, зорієнтованих на розвиток дискурсивної компетентності, виправданими визнано колективні завдання по типу «Дерево рішень», «Килим ідей», “SVOT”, «Телефон довіри», «Святковий торт», «Дебати». Результативними також вважають засоби театральної педагогіки із координуючою роллю педагога, спроможного відмітити реальні помилки у спілкуванні та одразу їх виправити¹⁴.

Цілком резонно відзначають ефект від застосування техніки task-based learning – альтернативний спосіб подачі матеріалу, коли студенти вивчають іноземну мову на основі різних комунікативних ситуацій, наперед їм невідомих. Викладач при цьому застосовує як імпліцитні, так і експліцитні прийоми фокусування на мовній формі; за основу беруться завдання по типу ordering and sorting, sharing personal experiences, listening, comparing, creative tasks, problem solving¹⁵. Очевидно, що така методика буде особливо доречною в роботі саме зі студентами, а не школярами, адже для груп із рівнем володіння pre-intermediate досягти ефективного результату доволі складно, учні мають не такий широкий спектр словникового запасу, відтак ним буде складно оперувати у конкретних ситуаціях (кейсах), чого не можна сказати про студентів. На перевагах інших комунікативних технологій, адаптованих для студентів профільних і непрофільних ЗВО (flipped classroom, dogme style, content and language Integrated Learning, inquiry based learning) зосереджують свою увагу Слухенська Р., Буртник Б., Куковська В., Куковська І., Марценяк І.¹⁶.

Безперечно, сама ідея розвитку дискурсивної компетентності засобами освітньо-комунікативних технік не тільки видається, а і є в дійсності виправданим педагогічним методом. Разом із тим, важливо зауважити, що із зміною парадигми англомовної підготовки, зростанням вимог потенційних роботодавців до працівників, загальна сукупність навичок у напрямку вільного іншомовного професійного

¹⁴ Осова О. О. Інноваційні технології формування дискурсивної компетенції майбутніх учителів-філологів. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 14. Т. 2. С. 94.

¹⁵ Воробель М. М. Ефективність технології task-based learning в розвитку мовленнєвих навичок студентів при вивченні англійської мови. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2021. № 1. С. 334.

¹⁶ Слухенська Р. В., Буртник Б. Я., Куковська В. І., Куковська І. Л., Марценяк І. В. Сучасні комунікативні методики вивчення іноземної мови у ВНЗ. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2022. № 80. Т. 2. С. 166–167.

спілкування та їх формування в межах освітнього процесу передбачають зміну підходу до викладацької діяльності.

Позитивний ефект у напрямку поліпшення дискурсивної компетентності транслиують належним чином розвинуті вміння академічного письма (scientific writing) – амбівалентне поняття, що з одного боку відображає один із етапів аналітико-синтетичного оброблення інформації, а з іншого – є узагальнюючою назвою низки письмових робіт, виконаних студентами (есе, дослідницька робота, курсова, магістерська, дипломна, реферат, аналітична довідка тощо), де власне передається особистісне ставлення до проблеми¹⁷. У профільних ЗВО академічне письмо, як правило, викладається окремим курсом із наступною орієнтовною структурою¹⁸:

1. Система базових понять (наука, закономірність, академічне письмо; людина, індивід, особистість; освіта, творчість, інновації; тези, стаття, параграф). Вступні заняття орієнтовані на окреслення понять та диференціацію різних категорій академічної роботи, дослідження ролі, місця та значення основних видів дослідницької роботи. Зокрема, студентам в рамках занять із англійської мови пропонується ознайомитися із встановленими вимогами та підготувати короткі формати тез, доповідей, статей, аналітичних довідок на певну тематику. До прикладу, для студентів профільних ЗВО пропонуються такі орієнтовні тематики (*Experimental and Observational Studies, Bright lights, big city; Recipes for team building; National Identity Elements*); для майбутніх економістів спектр творчих ідей може бути дещо розширений до меж досліджень в такому напрямку (*The consumer in our economy; Dynamic provision of public goods under uncertainty; International markets for commodities and currencies; Major Problems of Macroeconomics; Management styles*); для юристів (*Legal and Political Systems of the World; Major Ethical Perspectives; The Problem of Jurisdiction; The Nature of a Criminal Act; Administrative Burdens on Business Operations; Juvenile Crime and Juvenile Justice System*).

2. Закономірності розвитку освітніх систем. Цей блок містить відомості про освітні інновації на макро-, мезо- та мікрорівнях, приміром, що стосується розвитку дистанційного навчання, освітньої політики, студентської міграції, академічної доброчесності тощо.

3. Академічне письмо в сучасному університеті (вибір теми наукового дослідження, структура наукового тексту). В процесі

¹⁷ Колоїз Ж. В. Основи академічного письма: практикум. Кривий Ріг: ФОП Маринченко С. В., 2019. 178 с.

¹⁸ Вихрущ А. В. Академічне письмо: структура і завдання. Розвиток академічної культури в медичній освіті. *Медична освіта* № 1. 2021. С. 115.

вивчення власне курсу з академічного письма особливу роль відіграє вироблення «авторського стилю» та формування «авторської ідентичності» у тому дискурсивному співтоваристві, частиною якого має намір стати майбутній фахівець. Актуалізація цієї дисципліни посилюється за умов стрімкого розвитку інформаційних процесів, міжнародних обмінів, академічних контактів. Принципи побудови академічного тексту лежать поза національною мовою, що дозволяє легко екстраполювати компетенції академічно грамотної побудови тексту у будь-яку мову та акумулює три базові аспекти: фокус, організацію та механіку. Фокус є прямим дотриманням аргументації від тези до головного висновку, при якому не допускається включення в текст сторонньої інформації чи відхилення від лінії міркування. Сюди входить постановка дослідницького питання, яке потім формулюється як робоча теза і приводить автора до головного висновку. Організація тексту охоплює як систематизацію цілого тексту, так і його елементів на основі прийнятої структури, з якою читач попередньо ознайомлюється.

Основним елементом організації є абзац, з побудови якого найчастіше починається написання академічної роботи. На початку окреслюється головна ідея, що містить тему абзацу та контрольна думка, яка в подальшому звужує тему до розмірів абзацу. Організація передбачає побудову вступу та висновків, рамкових елементів тексту. Вступ вибудовується на основі логічного порядку від «інтриги» (актуальність теми), яка приваблює увагу читача, до проблематики, формулювання якої та окреслення основних аспектів щодо очевидної потреби подальших наукових пошуків, і спонукає автора до проведення дослідницької роботи.

Під механікою розуміється синтаксис та граматику тексту. Структура речення у тексті тісно пов'язана з логікою міркування. Тут має значення фактично все: місце розташування другорядної та головної інформації, раніше відомої та нової, дотримання єдиної змістовної лінії. Цікаво, що зараз університети відіграють ключову роль у розвитку принципів глобальної наукової комунікації, формуванню яких відводиться чільне місце у їхній освітній діяльності.

4. Цитування, посилання, бібліографія не без підстав вважають важливим блоком. Під час оформлення результатів дослідження – це й коректне використання посилань, а також їх актуальність та доцільність. Як правило, сучасні наукові журнали вимагають від своєї цільової аудиторії використання для цього авторитетних видань (індексованих журналів, монографій, дисертаційних досліджень, офіційної статистики) не більш як п'ятирічної давності. Для коректного оформлення бібліографії студенти мають бути обізнані з переліком загальнонавчаних

науковою спільнотою стилів, якими можна послуговуватися на вибір: MLA (Modern Language Association) style, APA (American Psychological Association) style, Chicago/Turabian style, Harvard style, ACS (American Chemical Society) style, AIP (American Institute of Physics) style, IEEE (Institute of Electrical and Electronics Engineers) style, Vancouver style.

5. Плагіат і антиплагіат. Дотримання вимог академічної доброчесності – один із наріжних каменів сучасної освіти у ЗВО. У порівнянні із європейськими навчальними закладами, в Україні культура дотримання вимог щодо унікальності робіт перебуває на низькому рівні. Означене питання багато в чому залишається відкритим через відсутність якісних систем антиплагіату. Представлені в мережі Інтернет (StrikePlagiarism.com, «Адвего», eTXT, Turnitin) та ті платформи, якими користуються у ЗВО (Unicheck, Copyscape, PlagTracker) не вирішують головної задачі – вони не здатні виявити роботи, створені на основі глибинного рерайту. Переважна їх кількість також не розпізнає текст, котрий було перекладено з іншої мови. Запозичена, проте викладена завдяки іншому набору лексичних одиниць (конструкцій) ідея, думка, вже сама за своєю сутністю є плагіатом, порушенням авторського права, а через те не може бути допущена до публікації у виданні.

6. Презентація та оприлюднення результатів дослідження. Матеріали й висновки, які становлять практичну значущість і цінність, знаходять своє відображення у наукометричних системах / базах даних. Вони являють собою аналітичну, порівняльно-ранжувальну («індексувально-рейтингову»), бібліографічну і реферативну базу даних, інструмент для відстеження цитованості наукових публікацій та інших результатів наукової і науково-дослідницької діяльності. Водночас, вони є частиною пошукової системи, що здатна самостійно підбивати статистику, котра характеризує стан і динаміку показників затребуваності, активності та індексів впливу діяльності окремих учених і дослідницьких організацій¹⁹. До найбільш авторитетних наукометричних баз наразі відносять Web of Science (WOS), Scopus, Google Scholar.

Окрім вищевказаних частин курсу, важливими є блоки роботи, присвячені редагуванню академічного тексту, інформаційній та психологічній культурі дослідника, реферуванню та анотуванню, оприлюдненню результатів, збереженню та захисту роботи, характеристиці найбільш поширених помилок в академічному письмі (використання ненаукового стилю викладення інформації, низький рівень унікальності роботи, порушення логіки викладу, недотримання норм

¹⁹ Міжнародні наукометричні бази: офіційний сайт Волинського національного університету імені Лесі Українки. URL: <https://vnu.edu.ua/uk/mizhnarodni-naukometrichni-bazi> (дата звернення: 05.03.2023).

застосування лексики і граматики, порушення вимог відносно структури тощо)²⁰. Особливо результативним є викладання курсу академічного письма до початку або паралельно з написанням кваліфікаційної роботи. Не останню роль в системі опанування навичок академічного письма займає самоосвіта. Підвищений інтерес студентів до цього питання умотивує їх проходити масові онлайн-курси. До прикладу, платформа Coursera пропонує своїм користувачам скористатися нагодою та отримати більше додаткової інформації у блоці «Англійська мова для науково-публікаційних цілей»; в записі доступні відеолекції з «Основ академічного письма» англійською мовою в рамках спільного проєкту «Платформа AgriSciences для посилення науки у вищих навчальних закладах України» Сумського національного аграрного університету із Чеським УПН. Питанням забезпечення академічної доброчесності присвячені курси на вітчизняній освітній платформі Prometheus.

Відточення майстерності академічного письма – результат систематичного тренування студентів із написання різного формату текстів. Заняття із англійської мови найкраще підходять для продукування творчих ідей. В основі тренувальних вправ – робота з текстом, відбір яких має проводитися із урахуванням соціокультурної, змістовної складової. З-поміж іншого, текст має бути адаптованим до подальших когнітивно-дискурсивних завдань, які дадуть змогу опанувати нові лінгвістичні явища. Якщо викладач самостійно формує вправи, він має дотримуватися принципів науковості, систематичності та професійної достатності й орієнтуватися на з'ясування видів комунікативної інтенції, способів її трансляції. Задачі, спрямовані на формування в студентів професійно значущих умінь і навичок, охоплюють завдання на:

1) систематизацію, класифікацію й інтерпретацію структурних, семантичних і функціональних властивостей мовних одиниць;

2) з'ясування семантичної структури досліджуваних мовних одиниць і співвіднесення її зі складниками концепту як ментального утворення, вербалізованого мовними засобами;

3) розкриття семантичних зв'язків між одиницями різних рівнів у контексті і співвіднесення їх із позалінгвальними чинниками;

4) побудову концептуальної моделі того інформаційного фрагмента, зафіксованого мовним знаком;

5) виявлення спільного та відмінного у використанні мовних засобів залежно від типу тексту / дискурсу;

6) дослідження специфіки функціональних характеристик мовних одиниць у певних різновидах тексту (дискурсах);

²⁰ Духаніна Н. М. Академічне письмо: проблеми, процеси, підходи. *Міжнародні Чепанівські психолого-педагогічні читання*. 2018. С. 333.

- 7) встановлення типів зв'язку між компонентами тексту та засобів їх вираження;
- 8) виділення лінгвальних та екстралінгвальних параметрів дискурсу;
- 9) розгляд взаємозв'язку мовних засобів з екстралінгвальними компонентами текстової комунікації²¹.

ВИСНОВКИ

В умовах глобалізації проблема академічного письма у системі вищої освіти в цілому й проблема розвитку дискурсивної компетентності студентів осіб, набуває все більшої актуальності. Збільшення числа досліджень у цій галузі засвідчує інтерес освітніх кіл до нарощування кількості публікованих статей вітчизняними дослідників у міжнародних рецензованих виданнях, поліпшення якості цих публікацій, залучення студентства до наукової роботи і оприлюднення результатів своїх досліджень іноземними мовами, що розширює потенційний спектр осіб, яким вони будуть доступні. Аналіз різних аспектів академічного письма, організації курсу та тренувальної роботи дає змогу зробити висновок про дієвість даного механізму та позитивний вплив на інтенцію комунікативних навичок. Перспективи подальших наукових пошуків вбачаємо у окресленні питання застосування міжнародних наукометричних баз даних в процесі фахової підготовки майбутніх викладачів англійської мови.

АНОТАЦІЯ

Подано аналіз поняття комунікативної навички. Розкрито її структуру, схарактеризовано місце, роль та значення дискурсивної компетентності. Ідентифікацію засобів академічного письма та напрямків їх залучення для формування дискурсивної компетентності студентів ЗВО автор вбачав за мету дослідження. Методологія роботи визначалася специфікою предмету дослідження й поставлених завдань. Із переліку загальних методів дослідження було взято за основу метод індукції та дедукції, аналізу і синтезу, узагальнення, описовий. Із числа власне лінгвістичних, зокрема в емпіричній частині роботи, застосовувались методи аналізу дефініцій (етимологічний аналіз), компонентного аналізу лексичних значень, метод вибірки. Наведено підходи до розуміння основного концепту, а також аспекти, що важливі для подальшого формування стратегій іншомовного спілкування. Відображено особливе значення навички рефлексорної оцінки різного роду чинників комуніканта. Окрему увагу приділено ефективним (з точки зору педагогічної теорії та практики) технікам взаємодії, орієнтованим на розвиток дискурсивної компетентності.

²¹ Каліш В. А. Когнітивно-дискурсивний підхід у лінгвометодіці вищої школи. Психолого-педагогічні науки. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. № 4. 2018. С. 23.

Прикметно, що належним чином розвинуті навички академічного письма засвідчують формування й ефективного поліпшення дискурсивної компетентності студентів закладів вищої освіти. Детально проаналізовано складові профільного курсу з огляду на систему базових понять, закономірностей розвитку освітніх систем, академічного письма у сучасному університеті (вибір теми наукового дослідження, структура наукового тексту), цитування, посилання, бібліографії, плагіату та антиплагіату, презентації й оприлюднення результатів дослідження. Схарактеризовано низку завдань, реалізація яких буде зорієнтована на формування у студентів професійно значущих умінь і навичок, у першу чергу тих, що стосуються дискурсивної компетентності.

Література

1. Боднар С. В. Проблема формування іншомовної дискурсивної компетентності майбутніх економістів. *Вісник Дніпропетровського університету ім. Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки.* 2016. № 1 (11). С. 158–164.
2. Воробель М. М. Ефективність технології task-based learning в розвитку мовленнєвих навичок студентів при вивченні англійської мови. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки».* 2021. № 1. С. 349–356.
3. Вихрущ А. В. Академічне письмо: структура і завдання. Розвиток академічної культури в медичній освіті. *Медична освіта.* 2021. № 1. С. 112–116.
4. Волкова Л. В. Особливості реалізації комунікативного підходу в процесі вивчення іноземної мови. *Педагогічні науки: реалії та перспективи. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова.* 2019. Вип. 72. Т. 1. С. 95–99.
5. Дмитренко О. В. Формування комунікативних компетенцій при використанні педагогічних технологій на заняттях із іноземної мови. *Молодий вчений.* 2019. № 5.1. С. 90–93.
6. Духаніна Н. М. Академічне письмо: проблеми, процеси, підходи. *Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання.* 2018. С. 328–336.
7. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / науков. ред. укр. вид., доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
8. Измайлова О. А. Теоретичні основи методики навчання іншомовного спілкування, спрямованої на формування дискурсивної компетенції студентів мовних спеціальностей. *Науковий вісник Південно-українського нац. пед. ун-ту ім. К. Д. Ушинського* : зб. наук. пр. Одеса, 2013. Вип. № 5–6. С. 107–111.

9. Каліш В. А. Когнітивно-дискурсивний підхід у лінгвометодиці вищої школи. *Психолого-педагогічні науки. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. № 4. 2018. с. 20–25.

10. Колоїз Ж. В. Основи академічного письма : практикум. Кривий Ріг : ФОП Маринченко С. В., 2019. 178 с.

11. Костенко В. Г. Дискурсивна основа навчання іноземних мов та її роль у формуванні комунікативної компетенції. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. *Міжпредметні зв'язки. Досвід. Пошуки*. 2008. № 14. С. 117–123.

12. Міжнародні наукометричні бази: офіційний сайт Волинського національного університету імені Лесі Українки. URL: <https://vnu.edu.ua/uk/mizhnarodni-naukometrichni-bazi> (дата звернення: 05.03.2023).

13. Муширивська Н. В. Ситуативність як засіб формування соціолінгвістичного та соціокультурного складника комунікативної компетенції фахівця. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Вип. 57. 2015. С. 199–206.

14. Осова О. О. Інноваційні технології формування дискурсивної компетенції майбутніх учителів-філологів. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 14. Т. 2. 2019. с. 92–95.

15. Прокоп І. А., Бобак М. І., Бобак Г. Р. Педагогічні умови формування дискурсивної компетенції майбутніх медичних працівників. *Освітній процес: погляд із середини* : VI Міжнародна науково-практична конференція. URL: http://www.confcontact.com/2013-obrazovatelnij-process/6_prokor.htm (дата звернення: 15.03.2023)

16. Слухенська Р. В., Буртник Б. Я., Куковська В. І., Куковська І. Л., Марценяк І. В. Сучасні комунікативні методики вивчення іноземної мови у ВНЗ. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* № 80. Т. 2. 2022. С. 165–168.

Information about the author:

Cherchata Lidiia Mykhailivna,

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of English and German Philology

Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

2, Ostrohradskoho Str., Poltava, 36003, Ukraine